

САҢА ОЛОХ

Олунньу
13 КҮНЭ
ОПТУОРУННЬУК

№ 17

(9592)

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Чурапчы чычыр ханна

Айар аартыга арылыннын

"Ийэ тыл" – динейдебул улахан ылык суолталаах, норуот төрөөбүт тылын сымнаабаат, харыстаабаат буоллар, норуот аатыттан тахсар. Саха кыһыта бэйэтин тылыгар билим сүтүрүөн кэлбит буоллар, аныгы үйгө төрөөбүт тыл боппуруоһа сытыгыттар турар. Оларан тыл сүтүө дин куттал берөөн кэлэн, сабыта охсон, күндү тыгытыттар ийири эйиз дин санаа күүскэ ыларар эрдэ буолуо. Төр дитэххэ сахалар үлүү чинчийэччибит С.А.Новгородов суругу – бичиги онорон таһаарыта хомуо 113 сылын туолла. Бу кылгас кэм ийигэр саха норуота айар талаана сүдү буолан төһөлөөх айыныны күн сири көрүтэ, сахалыы киинэлэр бөчөөтөммиттэрэ буолуой? Ийэ тыл сурукка киинэ киинэ буолуута үйэлэргэ сүпсүт мэнэ төлүө буолан норуотка сахалыы тылын, куту-сүрү утуттуу туруора. Манна суруйааччы анала улахан суолталаарын бары өйдүүбүт. Аныгы кэмгэ тыл тылаан хомордуок хомуйан, сурулса – бичиксэ тыһан айар күүстэрин холжор дьон сылтаа элбөөн иһэллэр. Мантан ийи үөрөр уонна юан туттар.

"Дирин уоттара" айар түмүүтэ бэрт таһаарылаахтык үлэтин-хамсын сытдыар. Дмитрий Эверстов – Диринскэй төрүтүн хаалларбыт түмүүтэ сайдан, кэпсээн иһэр. Ол курдук Сомор, Айыл дин ааттары улууска эр буолбакка республикара киэнтик биллэлэр. Олунньу ый 8 күнүгэр Чурапчыга Диринтэн эмиэ сана киинэ күн сири кэрди Николай Егорович Саргыдаев – Саргыдай "Дирин уоттара" түмүү актыыбынай чыгыһа "Танха ыйаар" дин бастагы киинэтин дойдутун дьонутар-сэргэттэр бэлэх уулна. Саргыдай анал тыл үөрэр суох эрэр, айылтан талааннарын ийи сөр-мактайа боллор. Бу киинэ ис хоһоонугар сахалыы кут ийи сылдыарын ийи тас көрүтүр кытта көрөр. Ойон ийэ тыл күнүгэр бири дойдулаахтык Николай Саргыдай бэртээхэй бэлэх онордо дин өтөр орулулаах. Дьон ааран үрдүктүк сыһалыа дин эрэн туран Саргыдайга айар үлүг сайда турдун, киинэ элбөөтүн дин бэр санаабытын тирдэбит. Айар үлэни соморлоон дьол-саргы төсхөйдүн.

Афанасий ЗАХАРОВ.

Профессор Р.И. БРАВИНА – Чурапчыга

Олунньу ый 1 күнүгэр Дьоккуускай куораттан СВУ преподавателе, этнограф-учуонай Р.И.Бравина уонна "Арчы" културнай-духобунай киин дьэтин салаабааччыта Н.С.Толбонова Чурапчы улуунун дьонун-сэргэтин кытта көрүстүлэр.

Киинэр республика үрдүнөн саха төрүт культуурата, сахалыы тылаанах ийи-иһиэхэ сыһыана, духобунаска сыһыарыттар араас культурнай тэрилтэлэр, үлэһиттэр үлэлэрэ хааччактанан, айтыраан эрэрин туһунан кимсэтинни ыттылар. Тьа сиригэр өлөрөр дьон олохторо-дьаһахтара ыкса былырты сахаларбыт тылларын, олохторун-дьаһахтарын, итэҕэллэрин, дьарыктарын илдьэ сылдьар дьон буолалларын эттилэр. Манна олоҕу өйүүн сүтэрбит, харыстыыр сыалтан хайдах хайыскалаах үлэ барыахтаарын, тугу ыһнааха саха төрүт культуурата ийи хаалыарын туһунан аһаас көпсөтинни уонна боппуруостарга эппиэттэрини тэрийдилэр.

Бу күн Розалия Иннокентьевна 2006 сылыааха үс киинэтин таһааттарбытын сүрүтэтиһэ буолла. Ол курдук "Олох Дьылга", "Айыһыт", "Ийэхсиг" киинэлэрэ "Бичик" киинэ кыһатыгар, онтон "Камлание Шамана" дин улахан үлэги Новосибирскай куоратка бөчөөтөммиттэр.

СР культууратын туйгуна, киинсэммит библиотечнай ситим директора ВА.Платонова автор олоҕун, үлэтин туһунан кыһыл сьрдатта, киинэлэрин аараччыларга билиһиннэрдэ.

Розалия Иннокентьевна бөйөтүн этииттэр ордук чуоллаан "Камлание шамана" киинэлэртэр тохтоот. Киин СВУ история салаатыгар үөрөнэ сытдыан, учуонай, саха былырты төрүтүн үөрэтэччи А.И.Гоголев салаататынан этнография курдук итэҕэлтэтин наукага сытан, үөрэтэн барбыт. Онтон Ленинград куоракка Жданов аатынан госуниверситет аспирантуратыгар үөрөнэ киирбит. Киин Ленинград үөрөнэр сылларыгар кунскамерга үлэлээбит. Манна киин Уйаа-Вулуу Үгүдэтигэр төрүтүтэ адыһыт уола А.А.Попов саха ойууннарын туестарынан мустут улахан матырыяалын кытта биллэспит, үөрөппит. А.А.Попов граждaнскaй сэрни үлэһиттэн турдаһына, 1921–1922 сс. улахан ойууннары көрсөн, киинтэр тыллары-естөрүд кыһарыларын хомуйан сурукка кыллэрбит. Киин Ленинградка этнография кафедратыгар үөрэммит, кулскаме-

рага үлэһиттэр. Манна баара-суоҕа 23 саастаар аар киинэхэ ойуунууру галерейларын тэрийэргэ итэҕали сүктэрэллэр. А.А.Попов бу мустут матырыяалларынан киинэ таһааттараары Саха Республикатыгар этии киллэрэ сылдьыбытын, оччотоогу кэмгэ советскай былаас өйөөбөтө.

Бу улахан историческай суолталаах үлэни төрөөбүт сахатын норуоттар төһүнүөрүт, барытын куолуулаан, үрүхсөккэ сүгөн аһаан, улахан сыраллаах, дьаһардаах үлэни киинэ онотторон таһааттарбыт киини историческай наука доктор, профессор Р.И.Бравина буолар.

Киинэ сүрэхтэнииттэр Чурапчы улуунун МТ баһылыга И.Н.Амосов, баһылыгы социальнай боппуруостарга солбуйааччы А.С.Иустинова, улуустаагы культура управлениетин начальнига Д.Д.Попов кыттылыа биллэлэр.

Иннокентий Николаевич Чурапчы историктын үөрөтүн, үйэтиги боппуруостарыгар, культуурага уонна үөрэхтэһииттэ боппото уурулара наадатын тоһорлоон бөлөһтөһүтүн, итэҕалта, сьэргэ-туомга харыстабылаахтык сыһыаннаһаахтаахтыгар тохтообутун үгүс мустубут дьон сэрни иһиттэр. Норуот эмчитэ Е.М.Каженинова, культура управлениетин духобунаска отделын сьэһиэсэ В.Д.Пинигина, улуустаагы помаша учуутала Л.А.Перминова, Бахсы иһилииттэн педагог-библиотекарь Л.М.Барашкова уола, бэйэлэрин санааларын эттилэр. Розалия Иннокентьевна норуотун былырты олохун үөрөтүтэ, киин киинэлэрэ олохко, үөрэхкэ, үлэҕэ туһалаахтарын бөлөһтээн, авторга мактаныйлар. Бу киинэ Чурапчы 2 №-дээх орто оскуолатын оҕуоро (сал М.М.Дьячкова) мустубут дьэсү сахалыы ырыанан, хоморой хомус тыаһынан эрдалаэтилэр.

Наталья ЗАХАРОВА,
Айгалина АДАМОВА.

ХААЧЫСТЫБА – ДОРУОБУЙА МЭКТИЭТЭ

Нэһилиэнньэттэн сүөһүттэн ыһаллар хаачыстыбалаах үүт, киин доруобуйатыгар куттала суох боролууксуулан хааччылыы барыбыт күнүсэри эбөөһинэстэ буоларын умцуо суохтаахпыт. Төһөлөөх да үрдүк европейскай хаачыстыбага эппиэттиир оборудованиенан сьэһиэммиттэ иһин, төһө да ветеринарнай ирдэбиллэр, санэпидемиологическай нуормалар, сокуоннар күүһүрбүттэрин иһин, ас хаачыстыбата тус бэйэттэн тутулуктаарын өйдүүбүт наада.

Биллэһин күнүгэ 3-4 тонна үүт күнүсэ иһилиэнэртэн аһалабыт. Бу саамай тоһоостоох кэмгэ сии бири аһаһыт, үрдүк иһилиэнэстэах үүт Мугудайа киинэ-турар. Нэһиликкэ арааһа хайдах эрэ уоскуйан, үүт аһаһаһаан сии бири тутуохтара дин өйөөбүлээхтэр.

Бары төһө да биллэрбит, сүрүн быраабылалары, көрдөбүлүрү тутуһарбыт наада:

1. Үүт ыһар иһитэ ыраас, сылаас уулан сууһулар, сыйрыһыллар, куурдулар.

2. Ыһары ыһа киинэ сииһи ыраас тирөөккээн сууһулар, маннайгы ыһаһы иһирэйтэ, аһаһа ыраас бөлөмкөмөт иһиэхэ туттарылар үүт ыһаһылаахтара.

3. Туттарылаа, переработка аһаһыт үүт, ыһа кииниттэн сийдэлэнэр 4+/-2 С кыраадыкка дьэри сыйуулар. Манна үүт 1 сууһа устата туттарыла.

лар хаачыстыбата сүпсүт.

4. Ыһах төрөөбүтүн киинэ сэттэ хонуктаах уонна уоллары сэттэ хонук киинэхтэ үүт туттарылыбат.

5. Ыһар ыһах турар сирэ ыраас буолуохтаах. Сииһэ ыһастык тутулуохтаах, күнүсэри ыһа режимэ тутуһулуохтаах.

6. Үүт туттарааччы тус гигиена быраабылаларын, аһаһа халаат тыһаастаах буолуохтаарын умнууохтаах.

7. Үүт уурулар сирэ сөрүүн, ыраас буолара ирдэбиллэр.

Улуустат бары үүт туттарааччылар бэйэбит тус эппиэттэах, ирдэбиллээх буоларбыт эрэйиллэр. Аһаһылы тэриини үлэһтэмит, барыта төһө да боростуой курдугун иһин бэйэ-бэйэттэн тутулуһаарын өйдүүбүт. Оччор эрэ Мугудайааһы ас-үөл комбината үрдүк технологиялаах линиябыт үлэһиэ, мизтэһэ баар аһаһа сыйууттара үрдүк хаачыстыбалаах бэйэбит күнүсэ аһаһа аһаһа оноруохтара, бары доруобай буоларбыттар дьэһиэх мэктиэһи буолуора.

Түмүккэ хаачыстыба иһин олохтоох үүт собуотун үлэһиттэрэ күнүсэри хонтуруула мизтэһэ күүһүрдүөхтэрэ. Аһаһыкы үүт хаачыстыбатын сирэйдээн-харахтаан, ким тусх үүт туттарылар биридэһиһи ааттаттаһаан сурулуохтун дин сэрэтэбит.

"Чурапчы" ТХПК пресс-көһүт.

"САХА СИРЭ" ХАҢЫАККА СҮҮЙҮҮЛЭЭХ СУРУТУУ!

Тохсунньу 1 күнүттэн кулун тутар 25 күнүгэр дьэри суруттарбыттар лотерея кыттар кыахтанабыт

Лотерея түмүгэ общественность бэрэстэбинтэллэрэ кыттылаах муус устар 20 күнүгэр тахсыаба

Ити ыйаллыбыт кэмгэ суруттарбыттар квитанциябыт куоппуйатын редакцияба ыһыт

Сыаналаах бириинтэр оонньонуохтара: телевизор, ДВД-плеер, араас мал-сал уо.д.а.

Биһиги аадырыспыт: Дьоккуускай куорат, Орджоникидзе уулуссатын 31 №, "Саха сирэ" хаһыат редакцията

БНИР ДОЙДУЛААХПЫТ ААТЫН ҮЙЭТИЙНГЭ ҮЛЭ САЛБАНАР

И. Барашков туңгарбит хаартыскаларыгар:
1. Хачыгыр орулалар Вана Кандынский.
2. Спектакли туңгус чаада. Хамаастаан-
Бачыгыратар Баһылай (Б. Никитин),
Качыгыр Катиринга (Н. Заболова),
Кутур Костюкка (П. Жуков).

M. A. H. M.

[illegible]

Улусу чогууна кытылалар "Ардактуу",
табылгы, токсикомомко кытылалар
Аскада "Ардактуу" оюнуна
12-22 кытылалар
Кытылалар кытылалар кытылалар
Кытылалар кытылалар кытылалар

[illegible]

Интернат-оскоровак
"Ипна"
магарычына вяртыс баалар :

2,3 ааннаах лифтердар 7000-15000рб.
Пак-купе 2 ааннаах 7000рб.
Прикормалар 4000-15000рб.
Комодтар 3000-5000рб.
Тинир уккалтар.
Компьютернан остуулар 3,500-7000рб.
Тас, мас жууналынан остуулар.
Теннисдор тумбалары — 2000-15000рб.
1,2 — мистаах поровон матраптар

14000—16000 руб.
Спутниковая антенна 3,500—5000 руб.
Оно дроно, кожанката.
СВЧ — охотир.
Инт-хмусс уа.д.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

[illegible][illegible][illegible][illegible]

Атомускайтан илэст, оҕуст, Одьулунтан,
бураһымтан, Аһаа булгуһымтан бары
сүдүрүккүтүр.

[illegible]

Удвастмаылаат **Марфа Афанасьевна**
МАКАРОВАНЫ 50 саракын тугуолукчунан 3693-
жылдан!
Эн саралаат, магарылаат, улазынан кун тулун-
тулун!

Удэстателээх дүр дойдун аһаҕастык
Индустриализацияны үүнэрүүтүн
Андрей Линини кытта

Х Х Х

Хаар орто окуулаах кытаптар,
профессор,

[illegible]

Радатор - инженер: А.А. ЗАХАРОВ.
Радаторы - инженеры конструкторы, механики, сварщики, кузнецы,
слюсары отряда - О.Б. ЖИРКОВА.
Эксплуатация радатора, слесари отряда - А.М. СТЕЦЛОВ.
Три халдунгиста отряда - Г.Н. ПОЛИСКИНА.
Удары, добротный хардунгист, мастер отряда - А.М. АДЯМОВА.
Корректор - В.Н. ЛЕВОВА.
Верстальщик - И.И. НАЗАРОВ.
Бухгалтерский - Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

АДРЕСЫ: 678670, Чиряево с/п, Корп. Морск улу, 26 "а"
Телефон: факс: 41-332, отдел: 41-265.
E-mail: Ogonolob@chiryaev.sakhalin.ru

Ինչպես արդեն ասեցինք,
 հիմնականում ժողովուրդը չի
 ըմբռնում ժողովուրդի
 ժողովուրդը չի ըմբռնում
 ևս ոչինչ ժողովուրդը չի ըմբռնում
 ևս ոչինչ ժողովուրդը չի ըմբռնում

ՆՈՐԱ ՎԻՈՐ

Захаров Василий Васильевич даттар ар дориндидит паспорт сунгундон даянса сурунган аавыттар.
X X X
Чакчюн сынага ардах конгрестар ийарееатара
Угууендээр, малашынгара, о. д. а. ылашыр өнөтө.
Телефон: 26-286.
X X X
2005 сыллаах "УАЗ-охотник" массасынаны
стылыыбыт.
Телефон: 23-236.

[illegible][illegible]

— Баскин Николай Иванович —
архитектор, архитектор-художник,
член Союза архитекторов СССР с
1968 г.

Родился 10 июля 1927 года в
г. Ленинграде. Окончил Ленинградский
институт живописи, скульптуры и
архитектуры им. В.И. Сурикова в 1950
году. Работал в архитектурном бюро
Ленпроекта, в проектно-исполнительном
бюро «Архитектурное объединение
«Современная архитектура»

Күрбәчәрын тәрәзләр:
— Кәләс, эсәндә элән, үлсә вәтәрәнә
Бәлкәш Иштәкәйнә олохтан тәрәзәләрин
бәлкәшләр, сәлһиндәр, әнәкәшләр
Мәдәкәйнә. По бәлкәшләнәтә, вәтә-
рәнәрин сәлһәт.
— Бәлкәш Иштәкәйнә күн сәлһинд
бәлкәшлән
бәлкәшләр Хәтәлһән, Чурәкәштән, Әлсә-
кәшкәштән Х. К. Ефрәвә, Фәлһәтәр,
Пәлһәтәр, Кәләсәтәр.

[illegible]

1. **СЕРТИФИКАЦИЯ**
 2. **ПРОЕКТИРОВАНИЕ**
 3. **СТРОИТЕЛЬСТВО**
 4. **ЭКСПЛУАТАЦИЯ**
 5. **РЕМОНТ**
 6. **ОБСЛУЖИВАНИЕ**
 7. **ОБРАЗОВАНИЕ**
 8. **НАУКА**
 9. **КУЛЬТУРА**
 10. **СПОРТ**
 11. **ОБЩЕСТВО**
 12. **СЕМЬЯ**
 13. **ДЕТСТВО**
 14. **ПОЖИЛЫЙ ВОЗРАСТ**
 15. **ЗДОРОВЬЕ**
 16. **БЕЗОПАСНОСТЬ**
 17. **ЭКОЛОГИЯ**
 18. **ЭКОНОМИКА**
 19. **ПРАВОВАЯ СИСТЕМА**
 20. **ПОЛИТИКА**
 21. **ВНЕШНИЕ СВОЕОТНОШЕНИЯ**
 22. **НАЦИОНАЛИЗМ**
 23. **РЕЛИГИОЗНОСТЬ**
 24. **ЭТНИЧНОСТЬ**
 25. **ЯЗЫК**
 26. **ЛИТЕРАТУРА**
 27. **ИСКУССТВО**
 28. **МУЗЫКА**
 29. **ТЕАТР**
 30. **КИНО**
 31. **ТЕЛЕВИДЕНИЕ**
 32. **РАДИО**
 33. **ЖУРНАЛИСТИКА**
 34. **ПЕЧАТ**
 35. **ИНТЕРНЕТ**
 36. **МОБИЛЬНАЯ Связь**
 37. **ЭЛЕКТРОНИКА**
 38. **КОМПЬЮТЕРЫ**
 39. **ПРОГРАММНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ**
 40. **АППАРАТЫ**
 41. **СЕТЬ**
 42. **БАЗЫ ДАННЫХ**
 43. **СЕРВЕРЫ**
 44. **РОУТЕРЫ**
 45. **СВЯЗЬ**
 46. **ТЕЛЕФОН**
 47. **ТЕЛЕФОН**
 48. **ТЕЛЕФОН**
 49. **ТЕЛЕФОН**
 50. **ТЕЛЕФОН**
 51. **ТЕЛЕФОН**
 52. **ТЕЛЕФОН**
 53. **ТЕЛЕФОН**
 54. **ТЕЛЕФОН**
 55. **ТЕЛЕФОН**
 56. **ТЕЛЕФОН**
 57. **ТЕЛЕФОН**
 58. **ТЕЛЕФОН**
 59. **ТЕЛЕФОН**
 60. **ТЕЛЕФОН**
 61. **ТЕЛЕФОН**
 62. **ТЕЛЕФОН**
 63. **ТЕЛЕФОН**
 64. **ТЕЛЕФОН**
 65. **ТЕЛЕФОН**
 66. **ТЕЛЕФОН**
 67. **ТЕЛЕФОН**
 68. **ТЕЛЕФОН**
 69. **ТЕЛЕФОН**
 70. **ТЕЛЕФОН**
 71. **ТЕЛЕФОН**
 72. **ТЕЛЕФОН**
 73. **ТЕЛЕФОН**
 74. **ТЕЛЕФОН**
 75. **ТЕЛЕФОН**
 76. **ТЕЛЕФОН**
 77. **ТЕЛЕФОН**
 78. **ТЕЛЕФОН**
 79. **ТЕЛЕФОН**
 80. **ТЕЛЕФОН**
 81. **ТЕЛЕФОН**
 82. **ТЕЛЕФОН**
 83. **ТЕЛЕФОН**
 84. **ТЕЛЕФОН**
 85. **ТЕЛЕФОН**
 86. **ТЕЛЕФОН**
 87. **ТЕЛЕФОН**
 88. **ТЕЛЕФОН**
 89. **ТЕЛЕФОН**
 90. **ТЕЛЕФОН**
 91. **ТЕЛЕФОН**
 92. **ТЕЛЕФОН**
 93. **ТЕЛЕФОН**
 94. **ТЕЛЕФОН**
 95. **ТЕЛЕФОН**
 96. **ТЕЛЕФОН**
 97. **ТЕЛЕФОН**
 98. **ТЕЛЕФОН**
 99. **ТЕЛЕФОН**
 100. **ТЕЛЕФОН**